

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต พื้นที่การดำเนินการวิจัยเป็นชุมชนที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาในชุมชนที่อยู่รายรอบอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง โดยมีพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 10 ตำบล ครอบคลุม 18 ชุมชน รวม 800 ครัวเรือน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจ และประชากรของชุมชนในพื้นที่ดำเนินโครงการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 37 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีบุตรธิดาเฉลี่ย 2 คนและมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านตั้งแต่เกิด ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกชมรม 12 เดือน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหมอนวดแผนไทย ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ย 58,025 บาทต่อปี ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูล มีรายได้หลักมาจากการทำสวน และมีรายได้รองมาจากการรับจ้าง นอกจากนี้ยังพบว่ารายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการบริโภค จึงมีการกู้ยืมเงินซึ่งแหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่ที่นิยมกู้ยืมคือ กองทุนหมู่บ้าน

2. ผลการประเมินศักยภาพชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวซึ่งได้มีการศึกษาครอบคลุมในประเด็นศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพด้านความสามารถในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในประเด็นศักยภาพการท่องเที่ยว นั้นพบว่า โดยภาพรวมชุมชนที่ศึกษาส่วนใหญ่มีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนน้อยโดยเฉพาะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ มักถูกกำหนดโดยผู้ประกอบการธุรกิจ

ท่องเที่ยวจากภายนอกชุมชนเป็นหลัก องค์กรท้องถิ่นที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมักทำหน้าที่เพียงเข้าไปเก็บภาษีบริษัทหรือผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลักและไม่มีการวางแผนหรือจัดทำระเบียบควบคุมหรือกำกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวแต่อย่างใด

นอกจากนั้นผลการประเมินศักยภาพด้านความสามารถในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการมีศักยภาพด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวน้อย ทั้งในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่หลากหลายแก่นักท่องเที่ยว และการวางแผนป้องกันอันตรายที่อาจเกิดกับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามชุมชนมีศักยภาพปานกลางค่อนข้างสูงในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผลการประเมินดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรในการฝึกอบรมทักษะการนำเที่ยวในชุมชนและกระบวนการวางแผนและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

3. ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

โดยภาพรวมผู้เข้าร่วมโครงการมีเจตคติที่ดีมากต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะในประเด็น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการให้บริการการท่องเที่ยวในชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการบางส่วนมีเจตคติในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ในประเด็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

นอกจากนั้นในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งหลังจากการฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมมากในประเด็น การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในระดับปานกลางถึงมากในการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน การสำรวจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพเสื่อมโทรม การดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว และการถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของตนให้นักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมปานกลางค่อนข้างต่ำในประเด็น การจัดทำของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การจำหน่ายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว การให้บริการนำเที่ยว (การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น) และการมีส่วนร่วมในรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยว

ในชุมชน จากการประเมินผลยังพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมน้อยในประเด็น การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว (Home stay) การให้บริการหาบของแก่นักท่องเที่ยว (ลูกหาบ) ตลอดจนการให้บริการเช่าแพและขี่ช้าง เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการครอบคลุมในทุกประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย

ABSTRACT

212940

This research was mainly aimed to develop participatory administration for ecotourism in communities, technology transfer on administration for ecotourism in communities through evolution on participatory administration. In this study, participatory action research was employed for development process together with several techniques that included focus group discussion, training, on-the-job training and demonstration. The study involved communities within Chiangmai and Maehongson Provinces: 10 sub-districts, 18 communities, 800 families. Results of the study are as follows:

1. The average age of the respondents was 37 years old. They had completed at least secondary level of education with an average of 2 children per family. They have lived in the communities since birth, Most of them had joined the assembly for at least 12 months, Majority are members of a thai messages and wisdom medical. The families have an average income of 58,025 baht per year. The main source of income was growing crops. Their income is not enough for daily consumer so they have debt. Source of loan are communitie's.

2. The result of the evaluation of potential in tourism service cover; communities tourism management potential and impressions on tourist. The communities have little potential for tourism management. The tourism source was controlled by entrepreneurs form outside the community. Majority of local tourism organization are regulated by Tambon Administration Organization (TAO). TAO collects taxes but doesn't plan or control the tourism sources.

The result of the evaluation of services for tourists revealed. That the communities have little potential to provide tourists with adequate information, create activities for tourism, and plan to protect tourist from harm. However, the communities have medium potential in term of accommodation.

The result of development of communities participation in ecotourism management with communities-based approach covered the participation in community management of tourism, regulation of tourism management on community, and participation in environmental and tourism resources and tourist services. Only a minority had medium attitude on tourism public relations and there was inadequate dissemination of information on the conservation of ecotourism in the community. However, community participation in tourism management improved after training. There was a medium to high level of participation in term of planning of tourism activities, Fixing of regulation for community tourism, developing tourism resources, maintaining and cleaning tourism resources, and showing of the culture and tradition to tourists.

On the other hand, there was a medium to low level of participation in terms of selling souvenirs, guiding tourists and receiving income. There was also a medium to low level of participation in terms of offering services such as home stay, porter supplies, raft rental, and elephant rides.